

Vergaderjaar 1987–1988 Nr. 25e

19 630

Wijziging van de IJkwet (Stb. 627) en van enige andere wetten in verband met de privatisering van de dienst van het IJkwezen (privatisering dienst van het IJkwezen)

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 13 april 1988

In de nacht van 22 op 23 maart heb ik met u in eerste termijn van gedachten gewisseld over het Wetsvoorstel privatisering van de Dienst van het IJkwezen.

Daarop terugkijkend meen ik dat het gewenst is u met betrekking tot een viertal vragen nadere informatie te doen toekomen.

Het betreft ten eerste de vraag waarom voor deze dienst deze vorm van privatisering is gekozen. In aanvulling op wat hierover in de verschillende stukken die met u en met de Tweede Kamer zijn gewisseld is gesteld wil ik hierover het volgende opmerken.

Het besluit om tot privatisering in deze vorm over te gaan is behalve door meer algemene overwegingen (vermindering kosten en regelgeving enz.) ook ingegeven door zorg over de toekomst van de dienst in zijn oude vorm. Voorzien werd dat de tendens tot deregulering, het wegvloeien van wettelijke taken als gevolg van EEG-harmonisatie en de inschakeling van het bedrijfsleven bij de uitvoering van keurings- en controletaken zouden leiden tot een afbrokkelende overheidsdienst. Het draagvlak voor de technologische research en investeringen die nodig zijn om de metrologische know-how op een hoog peil te houden zou kleiner worden hetgeen op termijn tot gevolg zou hebben dat de huidige, ook internationaal erkende, hoge kwaliteit niet zou kunnen worden gehandhaafd. Kort samengevat: de nul-optie is een min-optie.

Daarnaast bieden de unieke kennis en know-how die bij de dienst aanwezig zijn mogelijkheden tot een bredere dienstverlening aan het bedrijfsleven en anderen dan nu binnen de bestaande beleidskaders mogelijk is. De behoefte daaraan neemt toe.

De beste rechtsvorm waarbij deze dienstverlening op marktconforme wijze kan worden verleend en waarbij op een volledig bedrijfsmatige wijze kan worden geopereerd, is die van een vennootschap. Gezien de samenhang tussen deze dienstverlening en de traditionele taken van het IJkwezen wordt een integrale verzelfstandiging van de dienst noodzakelijk geacht.

Daardoor is de rechtsvorm voor de dienstverlening bepalend voor de rechtsvorm van het geheel.

Wel dient deze vorm van verzelfstandiging gepaard te gaan met voldoende waarborgen voor een objectieve en onafhankelijke uitvoering van de ijkwettelijke taken en het voorkomen van concurrentievervalsing.

Dit brengt mij naar de tweede vraag, of in de nieuwe situatie de minister van Economische Zaken voldoende inhoud kan geven aan zijn in de wet neergelegde verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de uitvoering van de ijkwettelijke taken. Een van de uitgangspunten bij de opstelling van het wetsvoorstel was dat de overheid haar verantwoordelijkheden voor een juiste naleving van de in de IJkwet vervatte normen ook na de privatisering van de Dienst van het IJkwezen zou moeten kunnen waarmaken. Dit uitgangspunt is in het wetsvoorstel aldus uitgewerkt dat het standaardenbeheer en de uitvoering van de ijkwettelijke voorschriften onder publiekrechtelijk toezicht van de minister van Economische Zaken plaatsvinden. De instellingen die het standaardenbeheer uitvoeren en de ijkinstelling worden bij Koninklijk besluit aangewezen. Die aanwijzing kan alleen geschieden, indien de aan te wijzen instellingen voldoen aan in de wet vastgelegde criteria van onafhankelijkheid en deskundigheid. De aanwijzing kan worden ingetrokken, indien de desbetreffende instelling haar taken niet naar behoren uitvoert.

In het wetsvoorstel wordt verder bepaald dat het toezicht op de naleving van de IJkwet wordt opgedragen aan daartoe door de ijkinstelling (i.c. IJkwezen B.V.) aangewezen werknemers. De aanwijzing, alsmede de intrekking daarvan wordt aan de minister van Economische Zaken medegedeeld en in de Nederlandse Staatscourant bekend gemaakt. De minister kan bepalen dat een aanwijzing dient te worden ingetrokken als de wijze waarop het toezicht door de betrokken werknemer wordt uitgeoefend, daartoe aanleiding geeft.

De minister kan de ijkinstelling aanwijzingen ter zake van de uitoefening van het toezicht geven.

Het opsporen van strafbare feiten door medewerkers van de ijkinstelling geschiedt onder leiding van het openbaar ministerie.

Voorts is de ijkinstelling op grond van artikel 29 h verplicht de minister alle inlichtingen te verschaffen die de laatste nodig acht.

Tenslotte kunnen de statuten van de ijkinstelling niet worden gewijzigd zonder voorafgaande goedkeuring van de minister.

Voor de uitoefening van het toezicht op het beheer en de verwezenlijking van de nationale standaarden door de daartoe aangewezen instelling (i.c. Van Swinden Laboratorium B.V.) wordt op grond van artikel 3 de Raad van deskundigen ingesteld die jaarlijks aan de minister van Economische Zaken schriftelijk verslag uitbrengt van zijn bevindingen.

Met deze bevoegdheden beschikt de minister van Economische Zaken over alle middelen om op effectieve wijze zijn verantwoordelijkheid voor een goede naleving van de IJkwet inhoud te geven. Deze middelen kunnen worden toegepast ongeacht wie de eigenaar is van de aandelen van de ijkinstelling of van de holding waarvan deze deel uitmaakt.

Dit brengt mij op de derde vraag, die naar het moment van de verkoop van de aandelen.

Ik heb geconstateerd dat in brede kring, ook in uw Kamer, de wens leeft om de aandelen in handen van de overheid te houden totdat met de geprivatiseerde situatie ervaring is opgedaan en ook eventuele nu nog *niet voorziene neveneffecten zich hebben kunnen voordoen*.

Uit mijn eerdere betoog zal duidelijk zijn dat de nodige garanties voor de kwaliteit van de ijkwettelijke taken aanwezig zijn en niet worden bepaald door de omstandigheid dat de aandelen in handen van de Staat zijn maar door de wettelijke bevoegdheden die de minister in dezen heeft.

Aan de Tweede Kamer heb ik bij de behandeling van het wetsvoorstel toegezegd het privatiseringsproces de komende jaren nauwlettend te zullen volgen en te «ijken». Tevens heb ik bij verschillende gelegenheden opgemerkt verkoop van aandelen niet te zullen overwegen voordat het bedrijf heeft aangetoond redelijk rendabel te zijn.

Ik ben bereid aan de binnen uw Kamer levende wens om deze twee zaken te koppelen aldus tegemoet te komen dat ik toezeg dat geen aandelen zullen worden vervreemd voordat de Tweede Kamer en de dan verantwoordelijke bewindspersoon hun standpunt ten opzichte van de rapportage over de ervaringen in de eerste jaren hebben bepaald.

Op grond van de mij door het IJkwezen verstrekte informatie ben ik overigens bevestigd in mijn mening dat in redelijkheid verwacht mag worden dat tot een rendabele bedrijfsvoering kan worden gekomen. Nu reeds, terwijl het nog niet mogelijk is voluit de markt op te gaan, is bij het Nederlandse bedrijfsleven ten gevolge van het toenemende kwaliteitsbewustzijn, sprake van een grotere behoefte aan bijvoorbeeld kalibraties op standaardnauwkeurig niveau, instrumentevaluaties, advisering ten aanzien van meetsystemen en metrologische opleidingen. Het aantal aanvragen voor dit type activiteiten, die in het verlengde liggen van de traditionele taken van het IJkwezen, is groter dan geprognosticeerd.

Ook op andere gebieden worden mogelijkheden onderkend. Zolang echter de verzelfstandiging niet definitief is zijn de mogelijkheden om op deze behoeften in te spelen beperkt.

De vierde en laatste vraag waarop ik wil ingaan betreft de problematiek in de arbeidsvoorwaardelijke en personele sfeer.

Met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden ben ik van mening dat een regeling van de arbeidsvoorwaarden in een CAO de voorkeur verdient. De inhoud van deze CAO dient in overleg tussen de toekomstige leiding van het Nederlands Meetinstituut N.V. (NMI N.V.) en de betrokken ambtenarenbonden tot stand te komen, waarbij het streven naar marktconformiteit leidend principe is.

De garanties voor het personeel zijn neergelegd in het Sociaal Statuut Verzelfstandiging IJkwezen d.d. 23 april 1986. Over de inhoud van dit Sociaal Statuut is tussen de toenmalige staatssecretaris van Economische Zaken, de heer P. H. van Zeil, en de ambtenarenbonden overeenstemming bereikt. Ik beklemtoon in dit verband nog eens de garantie van een gelijkwaardig arbeidsvoorwaardenpakket voor het personeel in dienst op of voor 01-05-1986, dat overgaat naar het Nederlands Meetinstituut. Voor diegenen die na deze datum in dienst zijn getreden zullen door het NMI N.V. in redelijkheid en met inachtneming van de individuele situatie van betrokkenen geëigende garanties worden geboden.

Op het moment dat het wetsvoorstel in de Tweede Kamer werd behandeld lag het in de bedoeling de privatisering per 01-01-1988 door te voeren.

Eind 1987 bleek dat het onmogelijk zou zijn om op die datum voldoende duidelijkheid over de arbeidsvoorwaarden te bereiken. Ik ben toen met de partners in het CAO-overleg overeengekomen dat zij (in februari 1988) aan mij zouden mededelen of overeenstemming over een CAO te bereiken valt. Tot op heden heeft een dergelijk bericht mij niet bereikt. Mij is van de zijde van het IJkwezen medegedeeld dat de onderhandelingen trager en ook moeizamer vorderen dan was verwacht en gehoopt. Daarbij speelt een rol dat het gaat om een geheel nieuwe CAO ten aanzien waarvan, gelet op de vrij unieke samenstelling van het IJkwezen, weinig direct bruikbaar referentiemateriaal bestaat.

Daarnaast blijkt het omzetten van een ambtelijk arbeidsvoorwaardenpakket in een in het bedrijfsleven passend pakket een ingewikkelder aangelegenheid te zijn dan was voorzien. Daarbij speelt ook de besluitvorming in de Ministerraad over de pensioenvoorziening voor geprivatiseerde instellingen een rol. De besprekingen met het ABP over de inhoud

van de tijdelijke voorziening zullen naar het zich laat aanzien nu op korte termijn kunnen worden afgerond. Daarnaast vormen de verschillen in beloningsstructuren tussen overheid en marktsector een complicatie. Hoewel de bij het overleg betrokken partijen zich inspannen om tot overeenstemming te komen is op dit moment nog geenszins zeker dat dit zal gebeuren. Men is echter ook nog niet tot de conclusie gekomen dat een CAO er absoluut niet in zit en men heeft elkaar nog niet losgelaten.

De toekomstige leiding van het Nederlands Meetinstituut geeft er onder deze omstandigheden de voorkeur aan nog niet over te gaan tot het alternatief, het aanbieden van individuele arbeidsovereenkomsten die niet zijn gebaseerd op een CAO. Liever wil zij met uiterste inspanning trachten met de bonden tot overeenstemming te komen over een CAO.

Zoals ik in het debat met uw Kamer heb toegelicht wil ik, vanwege mijn voorkeur voor een CAO, betrokken partijen voorlopig nog enig respijt gunnen om te trachten deze tot stand te brengen. Mochten zij daar niet in slagen dan rest niets anders dan het personeel op basis van individuele arbeidsovereenkomsten bij het NMI N.V. in dienst te laten treden. Het privatiseringsproces mag niet de dupe worden van een onverhoopt gebrek aan flexibiliteit van overlegpartners.

Ik heb mij omtrent de vraag voor welke periode dit respijt zou moeten worden gegeven verstaan met de toekomstige leiding en commissarissen van het NMI N.V. Vervolgens heb ik besloten de overlegpartners te verzoeken mij zo spoedig mogelijk doch uiterlijk op 1 september 1988 mede te delen of voor 15 september overeenstemming over een CAO bereikt wordt. Indien het antwoord op deze vraag negatief is zal door het NMI N.V. aan alle medewerkers van het IJkwezen een individuele arbeidsovereenkomst moeten worden aangeboden. Ik wens ook te voldoen aan de 3 maanden termijn, die in het ARAR is vastgelegd.

Het in de individuele arbeidsovereenkomst vervatte pakket arbeidsvoorwaarden zal door mij worden getoetst aan de bepalingen van het Sociaal Statuut en in zijn algemeenheid geënt zijn op de voor betrokkene geldende situatie bij de overheid.

Het bovenstaande betekent dat de datum van de privatisering wordt opgeschoven naar 01-01-1989.

Meerdere fracties hebben hun zorg uitgesproken over de effecten van de lange duur van het privatiseringsproces op de werksfeer binnen de dienst. Elke ingrijpende beslissing met betrekking tot het functioneren van een organisatie veroorzaakt binnen die organisatie onrust en onzekerheid. Dat op zich mag geen reden zijn om dergelijke beslissingen niet te nemen. Het legt echter wel de plicht op om op zo kort mogelijke termijn duidelijkheid te verschaffen over de voorgenomen organisatieveranderingen en deze vervolgens snel door te voeren. De privatisering heeft het afgelopen jaar zijn schaduw reeds vooruitgeworpen.

Ik ben van mening dat het in het belang van het IJkwezen is dat uw Kamer op zo kort mogelijke termijn een beslissing neemt over het wetsontwerp, omdat daarmee duidelijkheid komt over de vraag of het parlement deze privatisering wenst.

Daarmee wordt een stuk onzekerheid en discussies bij het IJkwezen weggenomen en energie vrijgemaakt voor een toekomstgerichte aanpak van het werk.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
A. J. Evenhuis